OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto Lausunto

Lainsäädäntöneuvos Markus Tervonen 21.11.2023

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi euroseteleiden ja -metallirahojen laillisen maksuvälineen asemasta (U 58/2023 vp)

Talousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista lausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

Asetusehdotuksen tavoitteena on turvata eurokäteisen rooli laillisena maksuvälineenä varmistaen käteisen laaja hyväksyttävyys ja riittävä saatavuus. Tämän vuoksi ehdotuksen lähtökohtana on käteisen pakollisen hyväksymisen periaate, jonka mukaan maksunsaaja ei voi kieltäytyä hyväksymästä maksuvelvoitteen täyttämiseksi tarjottuja euroseteleitä ja metallirahoja (asetusehdotuksen 4 artikla).

Pakollisesta hyväksymisestä voidaan ehdotuksen mukaan kuitenkin poiketa ensinnäkin, jos käteisestä kieltäytyminen tapahtuu vilpittömässä mielessä ja perustuu oikeutettuihin ja väliaikaisiin syihin suhteellisuusperiaatteen mukaisesti, kun otetaan huomioon konkreettiset olosuhteet, joihin maksunsaaja ei voi vaikuttaa (asetusehdotuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohta). Maksunsaajalla on tällöin velvollisuus osoittaa, että yksittäistapauksessa on ollut olemassa oikeutettu ja väliaikainen syy ja että kieltäytyminen on ollut oikeasuhteista.

Toiseksi maksunsaajalla on oikeus kieltäytyä hyväksymästä käteistä, jos tämä on ennen maksua sopinut maksajan kanssa muusta maksutavasta (asetusehdotuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohta). Mainitun poikkeuksen soveltamista rajoittaa käteismaksujen ennalta tapahtuvaa yksipuolista poissulkemista koskeva sääntely. Ennalta tapahtuvalla poissulkemisella tarkoitetaan ehdotuksessa tilannetta, jossa vähittäiskauppias tai palveluntarjoaja sulkee käteisen yksipuolisesti pois maksutapana esimerkiksi ottamalla

käyttöön ”ei käteismaksuja” -kyltin. Tässä tapauksessa maksaja ja maksunsaaja eivät sovi vapaasti hankintaan käytettävästä maksuvälineestä (asetusehdotuksen 3 artiklan 3 kohta).

Valtioneuvosto pitää perusteltuna komission ehdotuksia siitä, että käytettävää maksuvälinettä koskevan päätöksenteon tulisi perustua osapuolten tosiasiallisiin valintamahdollisuuksiin ja että käteisen vastaanottamisesta kieltäytymisen tulisi perustua asianmukaisiin ja painaviin syihin. Valtioneuvosto katsoo, että käteisen vastaanottamisesta kieltäytymisen perusteita tulisi selventää lainsäädäntöneuvotteluissa (U-kirjelmän s. 10).

Oikeusministeriö pitää valtioneuvoston kantaa perusteltuna. Oikeusministeriön mukaan käteisen vastaanottamisesta kieltäytymisen perusteena olevien asianmukaisten ja painavien syiden arvioinnissa ja selventämisessä tulisi ottaa huomioon erilaisten vähittäiskauppiaiden ja palveluntarjoajien tosiasialliset mahdollisuudet järjestää käteisellä tapahtuva maksaminen. Erityisesti pienimuotoisten toimijoiden mahdollisuudet järjestää käteisellä tapahtuva maksaminen ovat käytännössä rajalliset. Sama koskee esimerkiksi sellaisia palvelun tarjoajia, joiden palvelun suorittaminen tapahtuu muualla kuin palvelun tarjoajien toimitiloissa ilman, että palvelun tarjoajalla on liiketiloja. Tämän johdosta oikeusministeriö pitää perusteltuna selvittää tarvetta ja mahdollisuuksia muihinkin kuin ehdotuksessa sallittuihin väliaikaisiin poikkeuksiin käteisen pakollisesta hyväksymisestä. Liian pitkälle menevä ja kaavamainen käteisen vastaanottamisvelvollisuus voisi oikeusministeriön käsityksen mukaan vaikuttaa kielteisesti vähittäiskauppiaiden ja palveluntarjoajien toimintaedellytyksiin tavalla, joka ei ole tarpeen asetusehdotuksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Oikeusministeriö pitää myös perusteluna, ettei asetusta ole tarkoitus soveltaa tavaroiden tai palvelujen etäostosten yhteydessä suoritettaviin maksuihin.

Komission vaikutusarvion mukaan jäsenvaltioilla olisi maakohtaista liikkumavaraa määrittäessään käteisen laajaa hyväksyttävyyttä ja riittävää saatavuutta. Käteisen saatavuuden osalta nostetaan esiin muun muassa kunkin jäsenvaltion maksamismarkkinoiden ominaispiirteet (kuluttajien tarpeet) ja maantieteelliset erityispiirteet. (ks. U-kirjelmän s. 6). Oikeusministeriön käsityksen mukaan mainitun liikkumavaran turvaaminen tulisi ottaa huomioon myös käteisen vastaanottamisvelvollisuudesta säädettävien poikkeuksien arvioinnissa.